

El-Aksa Tufanı Operasyonu ve Türkiye’de Kamuoyunun Filistin Algısı

Operation Al Aqsa Flood and Public Perception of Palestine in Türkiye

Hüseyin MUCUK	Hüseyin ÖZDEMİR	Mehmet Aziz ANİK
Milli Eğitim Bakanlığı, Konya, Türkiye	Milli Eğitim Bakanlığı, Konya, Türkiye	Milli Eğitim Bakanlığı, Konya, Türkiye
Ministry of Education, Konya, Türkiye	Ministry of Education, Konya, Türkiye	Ministry of Education, Konya, Türkiye
ORCID: 0009-0000-7532-2264	ORCID: 0009-0001-0280-6716	ORCID:0009-0000-7514-519X
Email: hsynmucuk@gmail.com	Email: mayzak007@gmail.com	Email:azizanik42@gmail.com

Makale Bilgisi / Article Information

Cite as/Atıf: Mucuk, H., Özdemir, H. ve Anik, M. A. (2023). El-Aksa Tufanı operasyonu ve Türkiye’de kamuoyunun Filistin algısı. *Fikriyat Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 101-118.

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 10.12.2023 **Kabul Tarihi / Accepted:** 27.12.2023

Yayın Tarihi / Published: 31.12.2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/December 2023

Cilt/ Volume: 3 Sayı / Issue: 2

Sayfa / Pages: 101-118

İntihal / İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two reviewers and confirmed to be plagiarism-free.

Yayıncı / Published by: Siirt Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi / Siirt University Faculty of Arts and Sciences

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Hüseyin MUCUK, Hüseyin ÖZDEMİR ve Mehmet Aziz ANİK). It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

* Bu çalışma için Meram İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden 28.12.2023 tarihinde onay alınmıştır. Evrak Tarih ve Sayısı: E-99829575-50.01.04.93142551

Öz

7 Ekim 2023 tarihinde Hamas’ın İsrail’e yönelik başlattığı saldırılar tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de şok etkisi yaratmış, sosyal medya ve ana akım iletişim kanallarında geniş ölçüde yer bulmuştur. İsrail-Filistin çatışmalarında daha önce örneğine rastlanmadık büyüklükte olan bu saldırılar neticesinde İsrail askeri güçlerinin Gazze’ye başlattığı hava saldırıları binlerce sivilin yaşamına mal olmuştur. Türkiye’nin Filistin toprakları ile tarihsel, kültürel ve dini bağları, adı geçen olayların kamuoyunun gündemini yoğun bir şekilde meşgul etmesinin arka planındaki en temel nedendir. Türkiye’de kamuoyunun Gazze’de yaşanan insani trajedi konusundaki genel eğilimini ölçmeyi amaçlayan bir anket çalışmasına dayanan bu makalede İsrail-Filistin meselesinin çeşitli boyutlarıyla Türkiye’de ne şekilde algılandığı ortaya çıkarılmak istenmiştir. Ampirik bir araştırma metodu olan anket yönteminin sağladığı ölçülebilir veriler, Filistin meselesinin Türkiye’de kamuoyu tarafından ne surette ele alındığını gerçeğe yakın bulgularla ortaya koymaktadır. Türkiye’nin bölgeye olan dini ve kültürel bağlarının meselelerin ele alınışına direkt bir etkide bulunduğu gerçeğini ortaya koyan bu çalışma, aynı zamanda siyasi karar alıcıların dış politika yapım sürecinde dikkate alacakları kamuoyunun genel kanaatlerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İsrail, Filistin, El Aksa Tufanı, Hamas, Gazze.

Abstract

On October 7, 2023, the attacks launched by Hamas against Israel shocked Turkey as well as the rest of the world and were widely covered on social media and mainstream media channels. As a result of these attacks, which were unprecedented in the Israeli-Palestinian conflict, the airstrikes launched by the Israeli military forces on Gaza targeted the lives of thousands of civilians. Turkey's historical, cultural and religious ties with the Palestinian territories are the main reason behind the intense public interest in these events. This article, which is based on a survey study aiming to measure the general tendency of the Turkish public opinion on the humanitarian tragedy in Gaza, aims to reveal how the Israeli-Palestinian issue is perceived in Turkey in various dimensions. The measurable data provided by the survey method, which is an empirical research method, reveals how the Palestinian issue is handled by the public in Turkey with findings that are close to reality. This study, which reveals the fact that Turkey's religious and cultural ties to the region have a direct impact on the way the issue is handled, also shows the general opinions of the public opinion that political decision makers will take into account in the foreign policy making process.

Keywords: Israel, Palestine, Al-Aksa Flood, Hamas, Gaza

Giriş: Tarihsel Arka Plan

Yahudilerin tarihi oldukça eski dönemlere dayanmaktadır. Bu toplumun geçmişi incelendiğinde, Orta Doğu topluluklarıyla ciddi krizlerin yaşandığını ve Araplarla arasında büyük çekişmelerin yaşandığını görülmektedir. Büyük çatışmalar ve karışıklıklar, zamanla Yahudilerin farklı bölgelere göç etmelerine ve özellikle Avrupa’nın çeşitli bölgelerinde görece dağınık bir şekilde yaşamalarına neden olmuştur. Genellikle ticaretle uğraştıkları bilinen ve iktisadi kayıtlarda fazlasıyla göze çarpan bu topluluk Fransız Devrimi’nin ardından değişen koşullardan etkilenmişlerdir. Avrupa’da artan milliyetçi tutum, onları kimi zaman ırkçılık anlamında kötü etkilese de nihai olarak Yahudi milliyetçiliğini de körükleyen ve Yahudi devleti kurmaya varacak birleşmeye de sebep olmuştur. Yahudi farkındalığının ve hareketinin başlangıcı *Haskala* adı verilen “Yahudi Aydınlanması” olarak gösterilmektedir (Kurt, 2010: 36-38).

Avrupa’da bulunan Yahudilerin yaşadığı sorunlar özellikle 19 ve 20. yüzyıllarda belirli dönemlerde nüksetti. Özellikle Almanya’da yaşanan politik ve ideolojik baskılar göçleri zorunlu hale getirdi. Yaşanan şiddet ve çatışma durumu yalnız sistematik biçimde değil aynı zamanda Avrupa’daki karmaşadan dolayı da ortaya çıktı. Avrupa’da yaşanan siyasi krizler ve önemli olaylar göçü hızlandırdı. Bunun yanında Yahudilere karşı takınılan ayrımcı tavır ve antisemitizm Yahudilerin bir araya toplanmasına sebep oldu. Ayrımcılığa yönelik en dikkat çeken olaylardan biri Dreyfus olayı olmuştur. 1894’de Almanlara bilgi sızdırmakla suçlanan Alfred Dreyfus Fransızlar tarafından tutuklandı. Suçlamanın esas sebebi olarak Yahudi olması ve bu durumun onu olası suçlu haline getirmesi ayrımcılığın ne boyuta geldiğinin göstergesidir. Ancak af yoluyla serbest kalabilen Dreyfus, antisemitizm tartışmalarının önemli bir figürüne dönüştü ve yaşanan olay bu konudaki farkındalığı artırdı (Arendt, 1996: 167-169). Avrupa’daki bu kötü koşullar karşısında Siyonist hareket etrafında birleşen Yahudilerin zaman içerisinde milli şuur kazandıkları görülmektedir. Bu süreçte Yahudi karşıtlığı da giderek artış gösterdi. II. Dünya Savaşı döneminde Nazi Almanya’sında yaşanan Holokost sonucunda kitlesel göçler yaşandı.

Bu göç hareketinin ve Siyonizm’in önemli isimlerinden biri Theodor Herzl’dir. Yahudi devleti kurma idealinin simge ismi haline gelen Herzl aslen gazetecidir. İlk Siyonist Kongrenin liderliğini üstlenen Herzl “Yahudi Devleti” adlı kitabı yazarak hareketin düşünsel zeminini hazırlamış ve Yahudi göçleriyle alakalı II. Abdülhamid’le birebir gerçekleştirdiği temaslara politik anlamda da harekete öncülük etmiştir. II. Abdülhamid’le yapılan görüşmelerden olumlu yanıt alınamasa da Osmanlı hükümeti bu devirde yaşanan gizli göçlerin önüne geçememiştir (Polat, 2017: 11). Theodor Herzl’in Filistin kolonizasyonuna yönelik çalışmaları İsrail Devleti’nin kuruluş sürecinin başlangıcı olarak görülmektedir. İsrail’in kuruluşunda önemli kabul edilen çeşitli kırılma anları gösterilmektedir. Bunlardan biri Balfour Deklarasyonudur. Bu belge, İngiltere’nin Yahudi devletinin kurulması yönünde desteğini açıkladığı son derece kritik bir mektuptur. 2 Kasım 1917’de Artur Balfour tarafından yayınlanan resmi mektup Siyonizm lideri Rothschild’e yazılmıştı. Filistin üzerinde Yahudi devleti kurulması için önemli olaylardan birisidir (Köse, 2018: 737). Osmanlı Devleti’nin dağıtılması ve ardından devletleşme sürecine geçilmesini ileri süren mektup, Arap- Yahudi gerilimini artırdı. İngilizlerin Orta Doğu’yu yeniden şekillendirme hareketi olarak görülebilecek bu destek bölgedeki Arap nüfusunun da haklarının korunması şeklinde inceltirse de büyük tepkileri ve çatışmayı engelleyemedi. Yahudi göçmenlerle bölge halkının anlaşmazlıkları ayyuka çıkmış oldu.

İsrail devletinin kuruluşu süreci sistematik bir çerçevede yürütülmüş ve yapılması gerekenler zamanla tespit edilip yürürlüğe konmuştur. Bu amaçları zamanla güncellemek ve tartışmak için kongreler düzenlenmiştir. Literatürde Siyonist Kongreler olarak yer verilen kongreler Yahudi devletinin kuruluşunun planlandığı yerdir. Bu anlayış etrafında farklı Siyonist gruplar bir araya getirildi ve organize edildi. Filistin’e yerleşim süreci geliş güzel göçlerle değil, grupların iş birliğiyle mümkün oldu. Siyonist kongrelerde hareketin politikası ve planlaması belirlendi. Bu kongrelerden ilki 29 Ağustos- 31 Ağustos 1897 yılında Basel’de gerçekleştirildi. Theodor Herzl’ in liderliğinde gerçekleştirilen I. Siyonist Kongrede Yahudilerin Filistin’deki ana yurtlarına dönüşü ve ülke devlet kurması tartışıldı (Köse, 2018: 730).

Yahudi devleti kurma yönünde en büyük engellerden biri antisemitizmdi. Temelde Yahudi karşıtlığı olarak nitelendirilen kavram farklı boyutlarıyla Yahudileri etkiledi. Bu karşıtlık çoğu zaman dini, siyasi, ekonomik ya da kültürel alanlarda ortaya çıkmaktadır. Yahudilere has uygulamalar kimi

zaman ayrımcılığa neden olduğu gibi bu karşıtlık zamanla; şiddet, sürgün ve hatta Holokost’a dönüştü. Bu yüzden, Siyonist kongrelerin antisemitizmle mücadelesi ve uluslararası alanda Yahudilerin kabul görmesi için çaba gösterdiği görülmektedir (Halloum, 1989).

Bir diğer tartışma konusu Yahudi halkının ulusal kimliğinin inşasıydı. Siyonist hareket bu kimliğin oluşması adına tarihsel gerekçelere sıkı sıkıya tutundu. Filistin’deki toprakların Yahudilere ait olduğu düşüncesi ‘vadedilmiş topraklar’ olarak nitelendirildi. Eski Ahit’te bahsi geçen anlatılar Yahudi devleti kurma idealine kutsallık kazandırdı. Theodor Herzl’in 1896’ da yayınladığı “Yahudi Devleti” (Der Judenstaat) kitabı ulusal devlet fikrinin el kitabı haline geldi (Halloum, 1989: 18). Bu eser, milli devletin kurulması için bir yol haritası niteliğindedir. Antisemitizm, finansal zemin ve uluslararası kamuoyunca kabul edilme gibi başlıklara dikkat çeken kitap İsrail devletinin kuruluşu sürecinde önemli eserlerden biri olarak kabul edilir. Ulusal devlet fikrinin ifade edilmesi kitabı milli şuur kazandırma yolunda da müstesna bir yere koymaktadır.

I. Siyonist Kongre’de bütün bu tartışma konularını izlemek ve devlet kurma sürecini planlayabilmek adına somut adımlarda bulunuldu. Hareketin süreklilik kazanabilmesi adına örgütlemeye gidildi ve Dünya Siyonist Örgütü (World Zionist Organization) kuruldu. Örgüt Yahudilerin göçlerini, yerleşimlerini ve adaptasyonlarını kolaylaştıracak faaliyetlerde bulundu (Tokgöz, 2017, s.191). Toprak sahipliği desteklendi ve göçmenlerin eğitimleri örgütün ana maddelerinden biri oldu. Milli birliği oluşturmayı hedefleyen DSÖ, farklı bölgelerdeki Yahudi toplulukları arasında güçlü bir bağlantı oldu. Siyonist hareketinin devletleşme sürecindeki bir diğer adımı Yahudi Ulusal Fonu’nun (Jewish National Fund) kurulmasıdır. 1901 yılında kurulan fon, Yahudilerin Filistin’den toprak satın almasını hedefliyordu. Bu hedef doğrultusunda önemli miktarda toprak satın alımı gerçekleştirildi (Kramer, 2017: 133). Yerleşimciler için alınan bu toprakların gerekli çevresel koşulları oluşturuldu. Sulama, ormancılık ve parklandırma gibi faaliyetleri yürüten YUF, Yahudilerin Filistin’e yerleşimindeki çevresel planlamayı üstlendi. Yerleşimci politikanın sistemliliği için önem arz eden fon, kurulan İsrail Devleti’nin yapılanmasında da aktivitesini sürdürdü (Tansi, 2011).

I. Dünya Savaşının ardından Osmanlı Devleti’nin savaşı kaybetmesi ve devam eden süreçte yıkılışı Orta Doğu’daki dengelerin değişmesine neden oldu. 1920’de Ürdün, Irak, Suriye, Filistin gibi bölgeler İngiliz Mandasına girdi. 1917’de Balfour Deklarasyonuyla Yahudi devleti amacını ortaya koyan İngilizler, manda yönetimine geçer geçmez bu yöndeki çalışmalarına hız verdiler (Köse, 2018, s.737) 1920-1948 döneminde bölgeye göçler teşvik edildi. Yahudi soykırımıyla beraber Yahudi Devletinin kuruluşu ve Yahudilerin güvenli bölgeye taşınması öncelikli meseleye dönüştü. II. Dünya Savaşını izleyen süreçte, 1947’de Birleşmiş Milletler kararıyla Filistin’i Taksim Planı yürürlüğe girdi. Buna göre Filistin’in ikiye bölünerek Arap devleti ve Yahudi devleti olarak ayrılması planlanmaktaydı (Tansi, 2011: 44). Birleşmiş Milletler’in bu kararı elbette Araplar tarafından kabul görmedi. Bu plan bölgedeki belirsizliği arttırdı. Arap- Yahudi çatışmaları yeni bir boyut kazandı ve diğer Arap devletleri de Filistin’in yanında saf tuttu. Yine de yaşanan çatışmalar Yahudi devletinin kurulmasını engelleyemedi ve 1948’de resmen bir Yahudi devleti İsrail adıyla kurulmuş oldu.

1. İsrail Devleti’nin Kuruluşu ve Sonrası

İsrail’in kuruluşunda Filistin’in nispeten yalnız bırakıldığı ve imkânlarının kısıtlı olduğu görülmektedir. Uluslararası aktörlerin dâhil olduğu bu mühim konuda başta İngiltere ve Amerika olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinin İsrail devletinin kurulması yönünde fikir sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Birleşmiş Milletler’in de Filistin’i Taksim kararını alması Filistin için durumu zorlaştırdı. Filistin’i Taksim Planı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda görüşüldü ve 29 Kasım 1947’ de karara bağlandı. Taksim Planı bölgeyi yeniden şekillendirmeyi ön gören sınırlar ve uygulamaları içeriyordu. 14 Mayıs 1948’de bölgedeki İngiliz Mandası dönemi bitti ve yine aynı gün İsrail devleti kuruldu (Kramer, 2017: 347). Filistinliler ise “Taksim Planı”nı ve kurulan yeni devleti kabul etmedi. Ulusların kendi kaderlerini tayin etme (self-determination) hakkını çiğneyen uygulamalara rağmen Filistin’in bölünmesi BM komitesince yürürlüğe sokulmuş oldu (Aras, 1997: 18).

İsrail’in kurulması ve gelişmesinde zengin Yahudi ailelerin büyük bir etkisi oldu. Hantke, Rothschild ve Weizmann aileleri bunların başında geldi. Siyonist hareketi maddi olarak destekleyen bu ailelerin Yahudi şuuruna da katkıda bulunduğu savunulabilir. Nitekim, dışarıdan gelen herhangi bir yardımın zengin Yahudilerce yapılanlar kadar anlamlı olmayacağı yorumu anlaşılabilir bir yaklaşım olacaktır. Bu ailelerin dünyaca tanınırlığı ve farklı coğrafyalardaki faaliyetleri İsrail devletinin kuruluşu

için gerekli desteğin ve belki de belli kesimlerce sempatisini kazandırmış olabilir. Ancak buna karşılık çeşitli kesimlerce de antisemitist yaklaşıma yeni bir boyut kazandırmış olabileceği de olayın bir diğer boyutudur. Öyle ki, zaten asırlardır muhtelif bölgelerde Yahudi tüccarların zenginliği -zaman zaman bu tüccarların hareketleri- çatışmalara sebep olmuşken yeni kurulan İsrail Devleti ve güçlü ekonomik aktörlerin Orta Doğu’dan dünyanın geri kalanına uzanan alanda siyasi faaliyetleri antisemitizmin kimi gruplarca İsrail karşıtlığına dönüşmesine yol açtığı ön görülebilir. Özellikle Orta Doğu’da kurulan İsrail Devleti Arap Dünyasında büyük bir huzursuzluğa yol açtı. Hatta bir adım daha ileri gidilerek İsrail’in kuruluşuna “Nakba” (kıyamet günü) denmiştir (Tansi, 2011: 67). Bahsedilen karşıtlık İsrail’in bölgede güçlenip önemli batılı devletlerce desteklenmesiyle, Arap dünyasının İsrail’e karşı örgütlenmesine neden oldu. Başta neredeyse bir proje gibi Yahudi devletinin kuruluşunu destekleyen İngiltere ve Soğuk Savaş döneminde İsrail’e önemli desteklerde bulunan Amerika’ya karşı tavır, olayları Yahudi-Arap çekişmesinden öte, adeta yeni bir doğu- batı mücadelesine dönüştürmüştür. Filistinlilerin bağımsız bir devlet kurma istekleri sonuçsuz kaldığı gibi İsrail’ in Filistinlilere karşı gösterdiği karşılık gerilimi savaş boyutuna taşıdı. 1948’de İsrail’in kuruluşunu tanımayan Mısır, Ürdün Irak, Lübnan ve Suriye askeri mücadele sürecini başlattılar. “Arap Kurtuluş Ordusu” olarak adlandırılan ve çoğunluğu Suriye, Lübnan ve Iraklı gönüllülerden oluşan bir ordu kuruldu. 26 Nisan’da Ürdün Parlamentosu’nun askeri müdahale kararı savaşın ateşleyicisi oldu ve 15 Mayıs 1948’de savaş başladı (Armaoğlu, 1989: 90-91).

Savaşa başlayıncaya kadar bir dizi büyük çatışma yaşansa da Nisan ayında ‘Deir Yasin Katliamı’ Arapların savaş kararı almasındaki asıl neden oldu. Terör faaliyetleri, şiddet ve sabotaj önüne geçilemez hale geldi. Ürdün’ün 75 bin olarak aktarılan “Arap Lejyonu”, Mısır, Suriye, Lübnan ve “Filistin Kurtuluş Ordusu” gibi farklı güçler İsrail’ e savaş açtı. Arap-Suriye Savaşı olarak bilinen bu savaş İsrail zaferiyle sonuçlandı. Mağlup devletler bu savaştan fazlaca etkilendi ve çeşitli iç karışıklıklarla ve muhalif hareketlerle karşı karşıya kaldılar. Bağımsızlığını bu zaferle perçinleyen İsrail güçleri ise hâkimiyet altına aldıkları toprakları genişletti (Armaoğlu, 1989: 91-100). İsrail işgalindeki topraklarda bulunan Filistinliler mülteci konumuna düştü ve çevre ülkelere göç etmek zorunda kaldılar. Zorunlu göç, bölgedeki demografik yapının değişimine yol açtı. Göç etmeyenler azınlık haline gelirken güvenlik bölgelerinde yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Bu durum ciddi bir mülteci krizini beraberinde getirdi.

Neticesinde, bu savaş sorunları bitirmediği gibi düşmanlığı kökleştirdi. Geçen yıllar Filistin’de bulunan yeni nesil Filistinli Arapların mücadele adına radikalleşmesine neden oldu. İsrail tarafı ise büyük beklentilerine henüz ulaşamamış ve kendilerince güvenli duruma geçememişlerdi. Soğuk Savaşın sert bir biçimde hissedildiği 1960’lar yeni bir hazırlık dönemine dönüştü. Gerilim 1967’de yeniden bir savaşa dönüştü ve bu savaş öncekinden de kısa sürede İsrail zaferiyle sonuçlandı. Batı Şeria, Golan Tepeleri, Sina ve Doğu Kudüs’ü ele geçiren İsrail, 6 gün içinde Mısır, Suriye, Ürdün ve Irak ordusunu bertaraf etti. İsrail’in Mısır ve Suriye’ye saldırmasıyla başlayıp kısa sürede biten bu savaş uluslararası çevrelerin tepkisini topladı. 6 Gün Savaşları adıyla literatüre geçen bu savaş neticesinde İsrail’in çevre ülkelerde işgaller gerçekleştirmesi, Orta Doğu’nun dengeleri açısından kabul edilebilir değildi. BM bu hareketi işgal olarak tanımladı ancak İsrail, işgal topraklarından çekilme talebine karşı direndi. İsrail Hükümeti, Allon Planı’nın uygulanması ve işgallerin sürmesi gerektiği savunuldu. Anlaşma süreci nihayete erdirilemedikçe İsrail işgal topraklarında yerleşim politikası uygulayarak bölgelerdeki etkinliğini arttırdı (Balpınar, 2019: 93-115).

Tavizlerin ilki Mısır’a verildi. Vadedilmiş topraklara dâhil görülmeyen Sina gözden çıkarıldı. 17 Eylül 1978’de Mısır ile imzalanan Camp David Antlaşmasıyla Sina’daki işgal sona erdi (Aras, 1997: 33). Batı Şeria’daysa Ürdün’le iş birliğine gidildi. İsrail’in tutumunun temelinde Filistin devleti kurdurmamak olduğundan, üzerindeki baskıları hafifletecek bazı esnek kararlara gidilmiş oldu. Ürdün ve Mısır’a gösterilen tavizler Filistin’e gösterilmedi ve ulusal güvenliğe tehdit olarak algılandı. Belki de bu tutumun bir neticesi olarak 1987’de Filistinliler İntifada hareketine başladı ve İsraili güçlere karşı durmaya çalıştılar. Protesto ve çatışma biçiminde gerçekleşen bu hareket 1993’e kadar devam etti. İsrail, önceki olaylardaki uygulamalara paralel bir biçimde İntifadayı da aşırı güç kullanımıyla bastırmaya çalıştı. Büyük bir toplumsal olaya dönüşen olaylar için en iyi yolun şiddet kullanımı olmadığı kısa sürede anlaşıldı. İsrail yönetiminin kaygılarından biri, bu olaylarla İsrail imajının zedeleniyor olmasıydı. Uluslararası desteğin taraf değiştirmesi ihtimali yönetimin önemli bir çekincesiydi. Diğer bir sebep ise gücün bu olayları yatıştırılamayacağı, en nihayetinde işleri bu duruma sokan şeyin gene güç kullanımı olduğunun anlaşılmasıydı. Bütün bu kaygılar İsrail’in tutumunda yumuşamaya sebep oldu (Balpınar, 2019: 163-177). İntifada hareketleri Filistin Özerk Yönetimi’nin kurulmasıyla sonuçlandı (Feyzioğlu,

2011: 146). Oslo görüşmelerinde varılan karara göre Gazze Şeridi ve Batı Şeria’da Filistin Özerk Otoritesi kuruldu. Beklenenin aksine Oslo görüşmeleri de kalıcı bir barışla sonuçlanmadı. Filistin’in iç meseleleri, İsrail’in baskısı ve Kudüs’ün statüsü gibi başlıklar İkinci İntifada hareketlerinin zeminini oluşturuyordu. Ariel Şaron’un 28 Eylül 2000’de Kudüs’deki Tapınak Dağı’na ziyareti yeniden olayların çıkmasına neden oldu. Şaron’un bu hareketi provakatif bulundu ve protestolar başladı. Öfke, yıllarca sürecek yeni bir İntifadaya dönüştü (Gül&Yüksel, 2016: 347). Hareket ancak 2005’te İsrail’in Gazze Şeridinden çekilmesiyle son buldu.

Bütün bu karmaşanın ortasında İsrail devleti sınır güvenliğini sağlamak adına duvar inşa etmekten geri durmadı. Resmi adıyla Güvenlik Duvarı, yaygın bilinen ismiyleyse ayırmak veya ayırım gibi anlamlarına gelen Apartheid Duvarı olarak anılan bariyer 2002 yılında inşa edildi (Değirmenci, 2011: 207). Batı Şeria’yı da içine alan duvar Filistin topraklarının bir kısmını kapsayacak şekilde konumlandırıldı. Böylelikle duvar, sınır güvenliğini sağlamanın ötesinde Filistin topraklarını ve doğal olarak gündelik yaşamını etkileyen yapay bir unsur haline geldi. Filistin sınırlarına aleni biçimde kast eden bu yapı uluslararası alanda tartışma konusu oldu. Uluslararası tepkiler yalnızca sözlü olarak değil Uluslararası Adalet Divanı’nca da kınamayla da sonuçlandı. Buna karşın İsrail Devleti geri adım atmadı ve duvarın yıkılma kararına karşın yapı tamamlandı.

Tarihsel süreçte İsrail- Filistin meselesi pek çok çatışma ve savaşa sürse de bir türlü kalıcı barışa gidecek çözümler üretilmedi. Kutsal topraklar konusundaki hassasiyetler, diğer dini farklar, zaman içerisinde oluşan karşılıklı nefret ve insani açıdan yaşanan olumsuz gelişmeler sorunu uluslararası hale getirdi. BM, İsrail’in ısrarlı retlerine ve katı politikasına karşı kalıcı çözümler geliştiremedi. Bazı devletlerin dönem dönem çıkarları ekseninde İsrail’den yana tutum belirlemesi de barış görüşmelerini olumsuz etkiledi. Uzunca bir geçmişe sahip bu sorunun yansımaları günümüzde de açıkça görülmektedir.

2. 7 Ekim 2023: El-Aksa Tufanı Harekâtı

Hamas güçlerinin 7 Ekim’de İsrail’e karşı gerçekleştirdiği saldırıların büyüklüğü zaman içerisinde Hamas’ın güç kapasitesini göstermesinin yanında, İsrail Devleti’nin başta “demir kubbe” adıyla bilinen hava savunma sistemindeki yetersizliği ve İsrail güvenlik kapasitesinin zafiyetini de ortaya koymuştur. Resmi rakamlara göre en az 200 sivilin (Hamas - İsrail Savaşı: Nasıl başladı, ilk ayında neler yaşandı?, 2023) Hamas tarafından esir alındığı bu saldırılar sonucunda ölenlerin sayısı 900’ü aşmıştır (Aksa Tufanı’nda İsrail’de ölenlerin sayısının artması ne anlama geliyor?, 2023). Ortaya çıkan tabloda İsrail askeri güçlerinin yanında sivil kayıpların da olması dünya kamuoyunun ilk verdiği tepkilerde Hamas’a karşı bir tutum görülebilmektedir (Hamas attack: October 7, a day of hell on earth in Israel, 2023).

7 Ekim’de başlayan olayların Türkiye’de yarattığı ilk yankılar derin bir şok şeklinde olmuştur. 8 Ekim günü çıkan gazetelerde, “Ortadoğu Cehenneme Döndü Dünya Şokta”, “İsrail’e 5 Bin Roket”, “Öfke Patladı”, “Hamas İsrail’e Girdi ‘İsrail’in 11 Eylül’ü Şabat baskını” gibi manşetlerle olayları okuyucuya aktarmışlardır (Yeni Şafak, 08 Ekim 2023, Milliyet 08 Ekim 2023, Akşam, 08 Ekim 2023). Olayın ertesi günü seçilen 5 gazeteden 3 nün manşetten 2 sinin alt manşetten tamamının ilk sayfadan olayları aktarması kamuoyu için atfedilen önemi göstermektedir. İlgili haber içeriklerinden hükümetin itidal ve soğukkanlı davranılması telkinleri tarafsız kalma politikası gütmekte olduğunu göstermektedir. Yine haber içeriklerin de beklenmedik bir operasyon olan Aksa Tufanı şaşkınlığa ve İsrail de korkuya neden olduğu görülmektedir. El-Aksa Tufanı operasyonundan sonra İsrail askeri güçlerinin Gazze’de Hamas’a yönelik başlattıkları iddia edilen hava harekâtı ve akabindeki kara harekâtı sonucunda yaşanan sivil kayıplar dünya kamuoyunu infiale sürüklemiştir (Deaths in Gaza surpass 14,000, according to its authorities, 2023). Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres’in Gazze’yi bir çocuk mezarlığına benzeterek İsrail Hükümeti’ne tepki göstermesi, olaylara yönelik küresel ölçekteki tepkiyi ortaya koymaktadır (Gaza death toll tops 10,000; UN calls it a children's graveyard, 2023).

İsrail güçlerinin Gazze’de günler süren ağır bombardımanı sonucunda yaşanan insani trajedi Türkiye’de yoğun protestolara sahne olmuştur. Başta İsrail menşeli ve küresel markaların boykot edilmesi ve İsrail mallarına ambargo uygulanması kampanyaları olmak üzere, sosyal medyadaki yoğun tepkiler, olayların ikinci ayına girilmesine rağmen bir sonuç vermemiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik

Konseyi’nin Gazze’de ateşkes ilan edilmesi teklifi ABD ve İngiltere’nin çekimser oyları ile rafa kaldırılmıştır. Oylamada ABD’nin BM’deki daimi temsilcisi Robert Wood, Güvenlik Konseyi’nin aldığı kararın aceleci, dengesiz ve gerçeklikten uzak olduğunu ileri sürmüştür (US blocks UN Security Council demand for humanitarian ceasefire in Gaza, 2023).

İsrail’in Gazze’ye başlattığı müdahalenin devam sürede sivil kayıpların artarak devam edeceği endişesi, Türkiye’nin gündeminde kamu vicdanını sarsmaya devam etmektedir. Türkiye’de kamuoyunun Filistin ve Kudüs’e karşı içselleştirdiği hassasiyetin bir yansıması olarak son gelişmeler gündemdeki yerini korumaktadır.

3. Araştırmanın Amacı

Osmanlı Devleti’nin bölgedeki varlığını sonlandıran I. Dünya Savaşı ve sonrasındaki gelişmeler, İsrail-Filistin topraklarında yansımaları günümüze kadar devam eden siyasi istikrarsızlıklar ve askeri çatışmalara yol açmıştır. 1948’de İsrail Devleti’nin kurulması, Batı ile olumlu ilişkiler kurma aşamasında olan Türkiye’de büyük tepkiler uyandırmadıysa da zaman içerisinde bölgedeki Yahudi yerleşimcilerin yarattığı sorunlar ve bölgedeki yerleşik Filistinlilerin uğradıkları haksızlıklar, Türkiye kamuoyunda dozu giderek artan bir rahatsızlığa yol açmıştır. 1987 yılında Gazze’de bir İsrail kamyonunun Filistinli işçileri taşıyan iki minibüse çarpması sonucunda dört kişinin ölmesi ile başlayan çatışmaların işgal altındaki diğer topraklara da yayılması “Birinci İntifada”yı başlatmıştır. 1993’e kadar devam eden ve Filistin İslami Direniş Hareketi (HAMAS) tarafından yürütülen intifada süreci, Yaser Arafat liderliğindeki Filistin Kurtuluş Örgütü’nün (FKÖ) İsrail ile anlaşmasıyla birlikte Filistin Ulusal Yönetimi kurulmuştur. Bu gelişme bölgede barış ve istikrar yönünde umut verici bir sayfayı açsa da zaman içerisinde iyimser değerlendirmeler yerini karamsarlığa bırakmıştır. Türkiye’nin bölge ile arasındaki tarihsel ve kültürel bağlarından kaynaklanan yakınlığı İsrail ile kurulan diplomatik ilişkilerde belirleyici olmuştur. Bu çalışma kapsamında da incelendiği üzere, Türkiye kamuoyunun İsrail-Filistin sorununa yaklaşımını ölçmek suretiyle siyasal elitlerin soruna yönelik atacakları adımlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Diğer yandan, iç siyasi gelişmelerde önemli ayrılıklar yaşayan toplumsal sınıfların Filistin meselesindeki ortak tutum ve algılarının Türkiye-İsrail ilişkilerinde tayin edici bir rol oynayacağı konusundaki değerlendirmelerle geleceğe dönük bir projeksiyon ortaya konulacaktır.

4. Yöntem ve Araştırmanın Modeli

TÜSİAR Araştırma ve Danışmanlık Ltd. adlı araştırma kuruluşu tarafından 15-18 Ekim 2023 tarihleri arasında yürütülmüş olan bir kamuoyu araştırmasının bulgularına dayanan bu çalışmada bilimsel anket yöntemi uygulanmıştır. Türkiye’de ikamet eden 18 yaş üstü vatandaşlarla survey monkey (Maisarah, Mohd Foozy, Rahmi, & Mustapha, 2018; Öztürk, 2019) sistemi (olasılık dışı örnekleme) ile yürütülen ankete 3254 kişinin verdiği cevaplar değerlendirmeye alınmış ve araştırmanın hata payı olarak da ± 3 olarak tayin edilmiştir (TÜSİAR, 2023). Güven aralığı olarak da (Cronbach’s Alpha) $0 \geq 0,95$ değeri belirlenmiştir. 15-18 Ekim 2023 tarihleri arasında yürütülen bu çalışmada örneklem olarak alınan şahıslar Türkiye’nin 34 farklı vilayeti ve yedi bölgesini temsil etmelerine dikkat edilmiştir.

Kitlesel kaynak bağlamında değerlendirilebilecek çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bunlar arasında yer alan survey monkey modeli veri temizleme ve düzenleme işlemleri, anket formlarının ön testinin yapılması, belirli bir alan veya konu ile alakalı kamuoyu görüşlerinin tespit edilmesi ve eğilimlerin belirlenmesi gibi amaçlar için verim alınabilecek bir araştırma modelidir (Altunışık, 2017). Web tabanlı bir uygulama olan survey monkey modeli örneklem grubundan elde edilen verilerin sağlıklı bir şekilde toplanmasında faydalı olmuştur (Sharof, 2015). Sorulara doğru cevap vermenin yanı sıra, özellikle katılımcıların anketörler olmadan kendi kendilerine cevapladıkları anket sorularının güvenilirliği daha fazla olacaktır. Motivasyon eksikliğine yol açabilecek anketör yoluyla katılımcılara ulaşmak yerine web tabanlı bir uygulamanın avantajları kendini gösterecektir (İlhan & Deniz, 2021: 209).

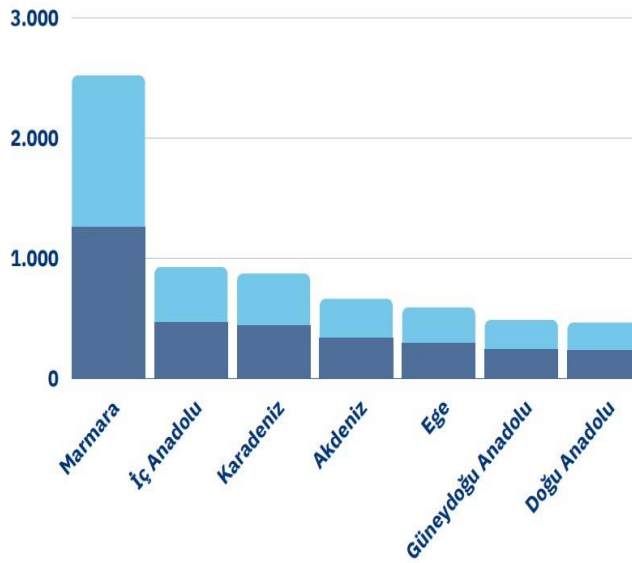
Bilgilerin sistematik ve bütünlüklü analizini kolaylaştıran bir yöntem olan survey monkey uygulaması güvenilir sonuçlar vermesinin yanında, bulguların analizinde de güvenilir sonuçlara ulaşılmasını kolaylaştırması bakımından da elverişli bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Ampirik çalışmaların somut sonuçlara ulaşmak bakımından elverişli yöntemlere tekabül ettiği konusunda genel bir kabul vardır (Robson, 1996; Thomas, 1998). Anket çalışmasına dayanan ve survey monkey

uygulamasını esas alan bu çalışmada da güvenilir bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır (Saraçoğlu, 2008). Bu tarz ampirik araştırmalarda, yapılacak gözlemleri standartlaştırmaya dönük anketler farklı amaçlarla kullanılabilir. Örnek vermek gerekirse, örneklem grubuna alınacak kişilerin nelerden hoşlandıkları, belirli olay ve olgular karşısındaki tutumları, nelere inandıkları ya da hangi kişisel özelliklere sahip oldukları ölçülebilir (Büyüköztürk, 2005: 134).

4.1. Örneklem Grubu

Araştırmaya konu dâhil edilen örneklem grubunun olabildiğince geniş bir coğrafyayı temsil etmeleri, daha sağlıklı sonuçlara ulaşılmalarını sağlayacağından, bu husus dikkate alınarak anket formlarının gönderimi sağlanmıştır. Bu çalışma kapsamında uygulanan anket çalışmasında yaş, cinsiyet ve coğrafi bölge olarak üç farklı değişken dikkate alınmıştır. Katılımcıların eğitim durumu, meslek ve ailevi bağlantıları ise dikkate alınmamıştır.

Şekil 1: Katılımcıların Bölgelere Göre Dağılımları

Tablo 1: Katılımcıların Bölgelere Göre Dağılımları

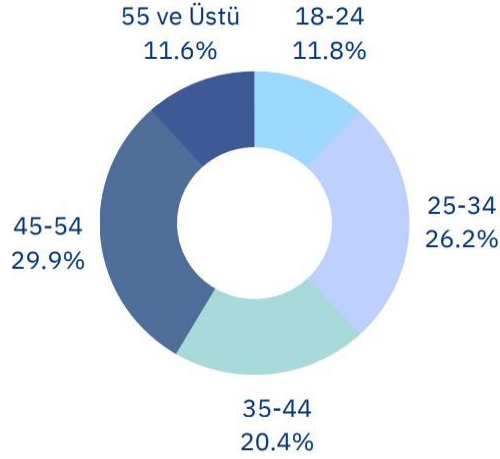
Bölge	İl	Denek	Yüzde
Marmara	İSTANBUL, KOCAELİ, BALIKESİR, BURSA, DÜZCE, ESKİŞEHİR, TEKİRDAĞ, YALOVA	1260	38,7
İç Anadolu	ANKARA, KONYA, KARAMAN, KAYSERİ, NEVŞEHİR, NIĞDE, SİVAS	462	14,2
Karadeniz	SAMSUN, AMASYA, ARTVİN, KARABÜK, KASTAMONU, TRABZON	435	13,4
Akdeniz	BURDUR, ANTALYA, ADANA, ISPARTA, OSMANİYE	330	10,1
Ege	AFYONKARAHISAR, İZMİR, MUĞLA, MANISA	294	9,0
Güneydoğu Anadolu	DİYARBAKIR, GAZİANTEP	242	7,4
Doğu Anadolu	ELAZIĞ, AĞRI	231	7,1
Total		3254	100,0

Yukarıda paylaşılan şekil 1 ve tablodan da anlaşılacağı üzere, heterojen bir örneklem grubu ile yürütülen çalışmadan daha verimli ve güvenilir sonuçların elde edilebilmesi için farklı kültürel kodlara sahip ve aynı şekilde farklı siyasal/ideolojik yönelimlere sahip şahısların ankete katılımları sağlanmıştır. Marmara bölgesine ait katılımcıların sayısındaki anlamlı üstünlük, bu bölgenin ülke demografisindeki ağırlığı ile birebir örtüşmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Cinsiyet	Denek	Yüzde
Kadın	1511	46,4
Erkek	1743	53,6
Total	3254	100,0

Şekil 2: Katılımcıların Yaş Durumuna Göre Dağılımları.

3254 kişiden oluşan örneklem grubundaki katılımcıların cinsiyetlerine göre ortalama bir denge tutturulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın geçerliliğinin sağlanması adına cinsiyet ve yaş dağılımında eşitlik sağlanmaya çalışılmıştır. Şekil ve tabloda yer aldığı üzere, katılımcıların 1743’ü erkeklerden oluşurken, 1511’i de kadınlardan müteşekkildir (TÜSİAR, 2023). Bu da Erkek %53.6 ve Kadın %46.4 şeklinde oranlanmaktadır. Katılımcıların yaş durumuna bakıldığında da oransal bir dağılım olduğu görülebilecektir. Esasen, anket yönteminin bilimsel bazı zaafları arasında yer alan, soruların herkes tarafından aynı şekilde anlaşılabilirliği, açık uçlu görüşme yöntemine nazaran, sorulması unutulmuş herhangi bir hususun eksik kalacağı ve hedef kitleyi gerçekçi bir şekilde yansıtacak bir örneklem grubunun belirlenmesi gibi engellerin minimize edilmesi için farklı yaş ve cinsiyet gruplarına dâhil olan denekler seçilmiştir (Arıkan, 2018: 156).

4.2. Araştırmanın Bulguları

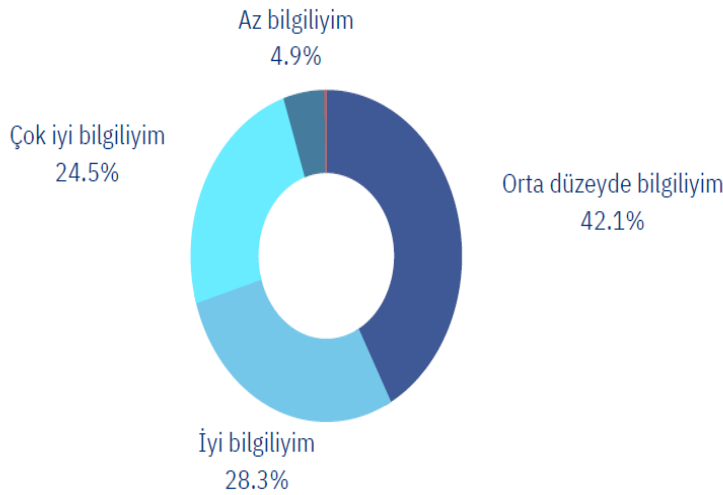
Bu çalışmanın kapsamında uygulanan anket çalışmasında katılımcılara 10 farklı soru sorulmuştur. Katılımcıların konu hakkındaki görüşlerinin sarıh bir şekilde belirlenebilmesi amacıyla birbirini tamamlayan sorular sorulmuş, ayrıca konu hakkındaki görüşlerinin bütüncül bir

değerlendirmeye tabi tutulabilmesi adına sorular arasındaki bağlam kurulmaya çalışılmıştır (TÜSİAR, 2023).

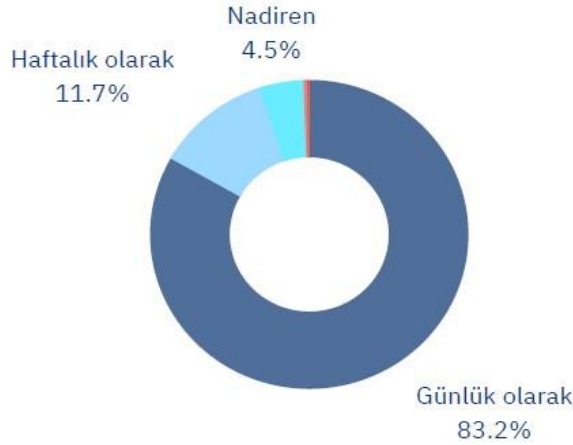
- 1- Filistin meselesi hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?
- 2- Filistin’deki son gelişmeler hakkında haber kaynaklarına ne sıklıkla başvurursunuz?
- 3-Filistin ile Türkiye arasındaki ilişki hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 4- Filistin’deki siyasi çözüm sürecine katkı sağlama konusunda Türkiye’nin rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 5- Filistin’deki insan hakları ihlalleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 6- Filistin ile dayanışma amacıyla kişisel veya toplumsal düzeyde ne tür eylemlerde bulunuyorsunuz?
- 7- Filistin ile ilgili daha fazla bilgi edinmek ve bu konuda toplumsal farkındalığı artırmak için hangi kaynakları kullanıyorsunuz?
- 8- Filistin’deki durumun sizi kişisel olarak nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
- 9- Filistin’e destek için Mavi Marmara gibi deniz, kara veya hava yolu ile yapılacak bir eylem olmalı mı, olursa katılır mısınız?
- 10- Filistin’deki sorunların çözümü için Türkiye’nin daha fazla ne yapması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Filistin meselesi hakkında katılımcıların ne düzeyde bilgi sahibi oldukları ya da haber alma kaynaklarına ne düzeyde açık olduklarını ölçmeye dönük yöneltilen birinci soruya verilen yanıtlar aşağıdaki grafikte görülmektedir. Verilen yanıtlara bakıldığında, katılımcıların anlamlı ölçüde konu ile ilgili bilgi sahibi oldukları sonucu çıkarılabilir.

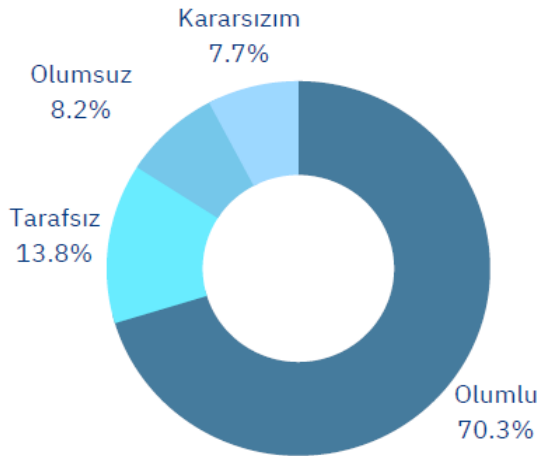
Şekil: 3- Filistin meselesi hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

Anket kapsamında katılımcılara sorulan ikinci soru, kamuoyu ve kitle iletişim araçları arasındaki ilişkiyi sorgulamaya dönüktür. Filistin’deki son gelişmeler hakkında haber kaynaklarına ne sıklıkla başvurursunuz? Şeklindeki soruya verilen cevaplar ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Verilen cevaplardan da anlaşıldığı gibi, katılımcıların önemli bir kısmı (%83.2) gelişmeleri günlük olarak takip edebilmektedirler. Kitle iletişim imkânlarının ve teknolojilerinin hızlı bir surette gelişim göstermesi buna paralel olarak bilgiye erişme imkânlarını da arttırmıştır. Bu noktada denilebilir ki, İsrail-Filistin krizinin Türkiye’de kamuoyunu yoğun bir şekilde meşgul etmesinin bir yönü de kitle iletişim imkânlarının hızlı bir şekilde gelişim göstermesi ile bire bir ilintili bir durumdur. Ayrıca, gelişmeleri nadiren takip ettiğini ifade eden (%4.5) kesim ise genel toplam içinde oldukça düşük bir orana tekabül etmektedir. Filistin meselesine son derece duyarlı olan kamuoyunun bu duyarlılık ölçüsünde medya kanallarını düzenli bir şekilde takip etmesi bu anket kapsamında hazırlanan sorular arasında bariz bir kolerasyonun varlığını işaret etmektedir.

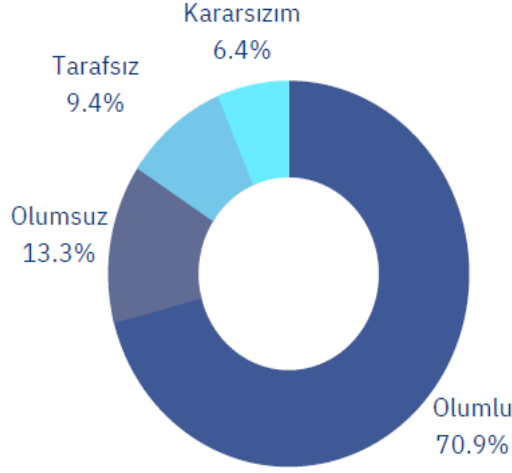
Şekil 4: Filistin’deki son gelişmeler hakkında haber kaynaklarına ne sıklıkla başvurursunuz?

Çalışma kapsamında katılımcılara sorulan dördüncü soru, Türkiye-Filistin ilişkilerinin Filistin sorunundan ne ölçüde etkilendiği konusundaki görüşleri tespit etmeye yöneliktir.

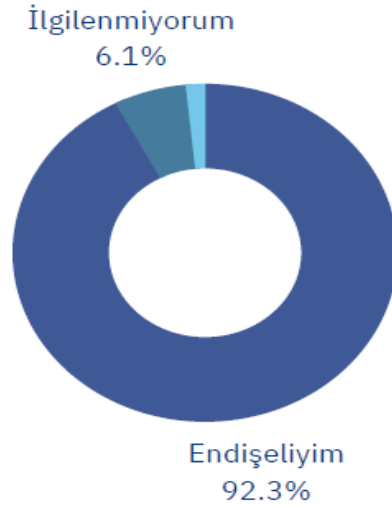
Şekil 5: Filistin ile Türkiye arasındaki ilişki hakkında ne düşünüyorsunuz?

Grafikten anlaşılacağı üzere, anket katılımcılarının önemli bir kısmı (%70.3) Türkiye-Filistin arasındaki ilişkilerin olumlu yönde seyrettiğini düşünmektedir. Ancak, kararsız ve tarafsız olan katılımcılara ek olarak konuyla ilgili olumsuz düşüncelerini beyan edenlerin oranı da (%29.7) dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu durum, kanaatimizce Filistin meselesinin daha ziyade insani boyutunun Türkiye’de kamuoyunu meşgul etmesinden ileri gelmektedir. Dış politikadaki siyasi ve diplomatik meselelerin insani konular kadar kamuoyunu meşgul etmemesi bu tablonun ortaya çıkmasına etki etmiştir. Buna mukabil, Filistin meselesinin giderek artan bir şiddet sarmalıyla dünya kamuoyunu infiale sürüklemesi, Türkiye’de de ciddi bir karşılık bularak, konuyla alakalı kitleleri harekete geçirmiştir. Türkiye’nin Filistin ile olumlu ilişkiler geliştirmesi ve Filistin devletinin kalkınmasında etkin bir rol oynaması gibi konularda kamuoyunun belirleyici bir etkiye sahip olacağı tahmin edilebilmektedir. 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas tarafından gerçekleştirilen Aksa Tufanı saldırılarından sonra Filistin meselesinin yepyeni bir boyut olarak insani bir darama dönüşmesi dünya kamuoyunun meseleye bakışını farklılaştırmasına koşut bir şekilde, Türkiye’de de bu meselenin kitleler tarafından ele alınmasında geçmişe oranla bir farklılaşma ortaya çıkmıştır. Gazze halkının yüz yüze kaldığı şiddet eylemleri, bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de konunun hassasiyetle ele alınmasını beraberinde getirmiştir.

Şekil 6: Filistin’deki siyasi çözüm sürecine katkı sağlama konusunda Türkiye’nin rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Şekil 7: Filistin’deki insan hakları ihlalleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Anket kapsamında katılımcılara sorulan 6. ve 7. Sorular aşağı yukarı benzer bir tavrı tespit etmeye dönüktür. Filistin meselesinin en can alıcı yönü olan şiddet sarmalının ve insan hakları ihlallerinin Türkiye’de kamuoyunu ne ölçüde etkilediği ile Türkiye’nin meseleye müdahil olma potansiyeli konusunda katılımcılar benzer oranlarda cevaplar vermişlerdir. Ancak, Filistin’deki insan hakları ihlallerine olan duyarlılık ezici bir oranda (%92.3) gözükmese de, Türkiye’nin soruna müdahil olması konusundaki soruya olumlu cevap verenlerin oranı ise (%70.9) civarındadır. Bu oran, her ne kadar kamuoyunun Filistin meselesine olan hassasiyeti ve gelişmelere olan ilgisi hakkında bir fikir verse de, aynı soruya cevap verenler arasında %30’a yakın kararsız olan ya da meseleye olumsuz yaklaşan bir kesimin var olması üzerinde düşünmek gerekmektedir. Türkiye’de kamuoyunun uluslararası meselelere genel yaklaşımından büyük izler taşıyan bu durum, geleneksel Türk dış politikasının uluslararası sorunlara direkt müdahil olmak konusundaki ihtiyatlı bir pozisyon belirlemesi ile alakalıdır. Tarihsel ve diplomatik gelenek ve teamüllerin Filistin meselesi örneğinde de öne çıkması Türk dış politikasının kamuoyunu yönlendirici bir etki yaptığını göstermektedir (Kavas, 2020; Çetinsaya, 2023).

Tablo 3: Filistin ile dayanışma amacıyla kişisel veya toplumsal düzeyde ne tür eylemlerde bulunuyorsunuz?

	Denek	Yüzde
Yardım kuruluşlarına bağış yapma	2378	73,1
Sosyal medyada farkındalık yaratma	2225	68,4
Protesto etme veya gösterilere katılma	1875	57,6
Filistin’de gönüllü çalışmalara katılma	323	9,9
Diğer	188	5,8
Hiçbir eylemde bulunmuyorum	187	5,7

Çoktan seçmeli soru olarak katılımcılara yöneltilmiştir.

Anketin daha önceki soruları tutum belirlemeye dönük sorular olmasına karşın bu tabloda gösterilen cevaplar kitlenin eyleme geçme potansiyelini ölçmüştür. Tabloda verilen cevaplara bakıldığında katılımcılardan 2378 kişi (%73.1) yardım kuruluşlarına bağış yapmak şeklinde bir eylem tercihinde bulunduğu görülmektedir. Sosyal medyada farkındalık yaratma 2225 kişi (%68.4), protesto etme veya gösterilere katılma 1825 (%57.6), Filistin’de gönüllü çalışmalara katılma 323 (%9.9), diğer 188 (%5.8) ve hiçbir eylemde bulunmuyorum 187 (%5.7) seçeneklerine onay veren katılımcıların önemli bir kısmının herhangi bir şekilde harekete geçerek hassasiyetlerini eyleme döktükleri görülmektedir.

Tablo 4: Filistin ile ilgili daha fazla bilgi edinmek ve bu konuda toplumsal farkındalığı arttırmak için hangi kaynakları kullanıyorsunuz?

	Denek	Yüzde
Sosyal medya platformları	2544	78,2
Haber siteleri	2337	71,8
Televizyon haberleri	2025	62,2
Sivil toplum kuruluşları ve demeklerin etkinlikleri	1399	43,0
Filistin ile ilgili kitaplar veya dokümanlar	1068	32,8
Filistinli veya Orta Doğu uzmanlarının konferansları ve seminerleri	1015	31,2
Filistinli aktivitelerin web siteleri veya blokları	972	29,9
Üniversite veya akademik kaynaklar	757	23,3
İnsan hakları örgütlerinin raporları	705	21,7
Gazete ve dergiler	642	19,7
Diğer (lütfen belirtin)	18	0,6
Total	13482	100,0

Çoktan seçmeli soru olarak katılımcılara yöneltilmiştir.

Filistin meselesinde kamuoyunun temel bilgilendirme aracı olarak kullandıkları kanalların başında sosyal medya platformları gelmektedir. Haber siteleri ve üçüncü sırada gelen televizyon programları da halkın temel bilgi alma kaynakları oldukları görülmektedir. Kamuoyunun doğru bilgi alma güdüsünün yanında gelişmelerin sansürsüz ve anlık bir şekilde iletildiği sosyal medya platformlarının taşıdıkları bilgi

kirliliği potansiyellerinin yanında, bilginin hızlı akışının sağlanması gibi işlevi bu noktada kamuoyunun tercihini bu yönde kullanmasına zemin teşkil etmiştir.

Tablo 5: Filistin’deki durumun sizi kişisel olarak nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

	Denek	Yüzde
Filistin'deki durum beni derinden etkiliyor ve endişeli hissetmeme neden oluyor.	3006	92,4
Filistin'deki olaylar hakkında bilgi sahibi olmak benim için önemli, ama etkilendiğimi söyleyemem.	197	6,1
Filistin'deki durum hakkında hissettiğim bir duygu veya etki yok.	15	0,5
Filistin'deki durum beni ilgilendirmiyor.	6	0,2
Kararsızım.	30	0,9
Total	3254	100,0

Tablo 6: Filistin’e destek için Mavi Marmara gibi deniz, kara veya hava yolu ile yapılacak bir eylem olmalı mı olursa katılır mısınız?

	Denek	Yüzde
Evet olmalı	1464	68,2
Hayır olmamalı	598	18,4
Fikrim Yok	437	13,4
Total	3254	100,0

Tablo 5 ve 6’da katılımcılara yöneltilen sorular, Filistin meselesi konusundaki kişisel tercihlerini tespit etmeye dönük olmuştur. Katılımcıların %92.6’sı Filistin meselesinden dolayı endişeli olduğunu ifade ederek bunu derinden hissettiğini beyan etmiştir. Filistin meselesi beni ilgilendirmiyor diyenlerin oranı ise %0.6 ile altı katılımcıdan ibarettir. Anketin daha önceki soruları ile büyük oranda paralellik taşıyan bu cevaplar kamuoyunun Filistin meselesinde benimsediği tutum ile bire bir bağlantılıdır. Ancak Tablo 6’da görüldüğü şekliyle Filistin’e kara, deniz ya da havadan herhangi bir müdahale olmalı mı sorusuna katılımcıların ihtiyatlı cevaplar verdikleri anlaşılmaktadır. 31 Mayıs 2010 tarihinde gerçekleşen ve Mavi Marmara gemisi ile hafızalara kazınan olayda bilindiği gibi Türkiye vatandaşı 10 kişi İsrail güçleri tarafından öldürülmüşlerdir. İki ülke arasındaki ilişkileri onarılamaz düzeyde etkileyen bu olay, Türkiye’de kamuoyunun politik hafızasında yer etmiştir. Yakın tarihte gerçekleşen bu olay, Filistin meselesinde resmi ya da gayri resmi bir müdahalenin Türkiye’yi bölgesel bir savaşa çekebileceği endişesinin her zaman ihtimal dâhilinde olabileceği gerçeğini hatırlatmaktadır.

Tablo 7: Filistin’deki sorunların çözümü için Türkiye’nin daha fazla ne yapması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Düşünceler	Yüzde
Hükümetin, güven ortamının oluşması ve ateşkesin sağlanması noktasında elinden gelenin daha fazlasını yapması gerektiğini düşünüyorum.	17,15
Askeri anlamda elimizde imkan ne varsa asker dahil destek sağlanmalı,Bölgeye İHA,SİHA,Uçak Savaş Gemisi göndermeliyiz	15,49
Türkiye'nin elinden geleni yaptığını düşünüyorum.	15,03
Malesef Türkiye'nin bu problemde yapabileceği pek bir şey yok.	9,99
Maddi yardım yapmamız gerekiyor	7,93
İslam Birliğinin oluşması için çaba harcamalıdır.	7,10
Toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır çünkü olaylardan habersiz olan ya da normal gören bir çok insanımız var.	6,82
Diplomatik gücümüzü kullanarak ,iki devletli siyasi bir yapının BM nezdinde somutlaştırılmasına katkı sağlaya biliriz	6,79
Ülkemin bir şekilde savaşın içine çekilmesinden endişe duyuyorum.	5,75
Türkiye barış gücü olarak Filistin topraklarında bulunmak zorundadır	2,64
Büyük elçimizi geri çekmek	1,01
Tarafsız kalarak iki tarafada silah bırakma çağrısında bulunmalı	0,86
Arabuluculuk yapılmalıdır.	0,86
Batı devletlerini zor durumda bırakacak hamleler yapılmalı. Mültecilere Avrupa ın kapılarını açmalı	0,55
İsrail'e Ambargo Uygulanmalı	0,52
Her hangi bir şey yapmasına gerek yok	0,46
İslam ülkeleri ile Filistin Devletinin kurulması konusunda acilen bir konferans toplanmalıdır.	0,31
Gücümüz kadar tepki gösteriyoruz daha fazlası gerek	0,31
Bir NATO üyesi olan Amerika İsrail'in nasıl yardım ediyorsa biz de bir NATO ülkesi olarak Filistin'e aynı şekilde yardımda bulunmalıyız	0,22
Ülkemizde bulunan Adana incirlik,Malatya Kürecik gibi üslerin derhal kapatılması	0,09
Hükümetin Resmi açıklamalarda daha sert ve ciddi tepkiler göstermesi, İsraille ciddi baskı kurması, İSRAİL den kaçan sionistlerin Türkiye'ye kabul edilmemesi	0,06
Özellikle yaşanan aleni saldırılardan sonra İsrail ile dostluğu kesmeli ve müttefik olarak tanıdığı Amerika'yı işlediği savaş suçları bahanesiyle fiili olarak kınamalıdır. Uluslararası siyaset düşmana yakın olmak için dost gibi görünmeyi gerektiriyorsa da, bunun hak-batıl mücadelesi olduğu ve Türkiye'nin siyasi ve askeri desteği olursa dengelerin bütünüyle değişeceği unutulmamalıdır.	0,03
Buna kesin çözüm olarak Filistin halkının Türkiye ye getirilmesi yeterli kadar geç kalındı	0,03

Anketin son sorusunda katılımcıların neler yapılması gerektiği konusundaki görüşleri değerlendirilmek istenmiştir. Katılımcıların tamamına yakını Türkiye’nin aktif rol üstlenerek çatışmalı durumun sonlandırılması gerektiği görüşünü ifade etmişlerdir. Uluslararası kuruluşlar nezdinde İsrail devletinin köşeye sıkıştırılarak Filistin konusunda geri adım atması için Türkiye siyasi karar alıcılarının sonuç almaya dönük hamleler ortaya koyması gerektiği fikri verilen cevaplara dağılan oylardan anlaşılmaktadır. Filistin halkının yaşanan gelişmelerden dolayı mülteci durumuna düşerek Türkiye’ye göç ettirilmesi gibi bir çözümün ise yeterince destek görmemesi söz konusu anket sorusunun son şikkını oluşturmaktadır. %0.03 oranında işaretlenen bu seçeneğin oldukça düşük bir puan alması dikkat çekmektedir.

Sonuç

Osmanlı egemenliği altındaki topraklarda bir Yahudi devleti kurulması fikri, özellikle imparatorluğun güç kaybetmeye başladığı 19. yüzyılda yüksek sesle dile getirilmeye başlamıştır. I. Dünya Savaşı ile Osmanlı Devleti’nin yıkılıp topraklarının manda idareleri şeklinde paylaşılmasıyla Filistin toprakları İngiltere’nin kontrolüne geçmiştir. 1917 yılında yayınlanan Balfour Doktrini ile bölgede bir İsrail Devleti kurulmasına İngiltere’nin destek vereceği açıklanmış oluyordu. O tarihten itibaren bölgeye yapılan Yahudi göçleri ile nüfus dengesi Filistinli Arapların aleyhine değişmeye başlamıştır. Bölgedeki diğer Arap devletlerinin İsrail Devleti’nin resmen kurulduğu 1948 yılında savaş ilan etmeleriyle başlayan savaşta İsrail’in Mısır ve Suriye ordusunu imha etmeleri ile sonuçlanmıştır. Ortadoğu’da uzun yıllar sürecek olan bir istikrarsızlık dönemini başlatan bu gelişmeler 1967 yılında

yeniden bir savaş ile sonuçlanmıştır. *Altı Gün Savaşı* olarak bilinen ve İsrail ordusunun galip gelmesiyle sonuçlanan bu savaştan sonra bölge ülkeleri ile İsrail arasında yıllara yayılan bölgesel bir rekabet ortamı oluşmuştur.

1948 yılında kurulan İsrail’i ilk tanıyan Müslüman devlet olan Türkiye’nin bu ülke ile olan ilişkileri olumlu seyretmiştir. Türkiye’nin Batı ittifakı ile yakın bir ilişki içinde olması ve laik yapısından kaynaklanan bu olumlu diyalog, bölgedeki Arap ülkelerinin şüpheli ve zaman zaman da düşmanca davranmalarına yol açmıştır. Türkiye’de siyasetin ordu ve diğer vesayet merkezlerinin denetiminde olduğu dönemlerde dış politika yapıcılarının kamuoyunun tercihlerini dikkate almamalarından kaynakladığı aşikâr olan bu durum, siyasetin kitleselleştiği dönemlerde yerini başka bir manzaraya bırakmıştır. Kamuoyunun siyasal karar alma süreçlerine etki etmeye başladığı 2000’li yıllarda Türkiye’nin Arap Ortadoğu’su ile ilişkileri bambaşka bir seyirde ilerlemiştir. Filistin meselesi başta olmak üzere, Arap coğrafyasındaki gelişmeler Türkiye gündeminde yer almaya başlamış, ayrıca bu dönemde Türkiye’nin Arap ülkeleriyle diplomatik temasları yoğunluk kazanmıştır. Bu siyasal, toplumsal koşullarda Filistin meselesinin de Türkiye kamuoyunda ciddi bir konu başlığı olmaya başladığı öne sürülebilir. 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas’ın İsrail’e yönelik saldırılarıyla başlayan ve Gazze’de çoğunluğunu çocuk ve kadınların oluşturduğu sivil kayıplarına yol açan gelişmeler Türkiye’de kamuoyunu infiale sürüklemiştir. Bilimsel metotlarla yürütülen bir anket çalışmasına dayanan bu makalede elde edilen bulgular, Türkiye’de Filistin meselesinin insani boyutlarıyla beraber, stratejik ve güvenlik ekseninde de kamuoyunun ilgisini celp ettiğini göstermektedir.

Türkiye İsrail ilişkilerinin yakın gelecekteki seyrini doğrudan etkileyeceği aşikâr olan Filistin’deki sivil ölümleri, Türkiye’de yakın takip edilmekte ve İsrail’e yönelik boykot ve protestoların resmi kanallar tarafından desteklenmesi yönünde ciddi bir kamuoyu baskısı oluşturmaktadır. Demokratik siyasetin bir gereği olarak kamuoyu baskısı Siyasal karar alıcıların dış politika yapımını doğrudan etkilediğinden, yaşanan son gelişmelerin Türkiye’nin bölgeye yönelik dış siyasetinde köklü bir değişime gideceği tespiti yapılabilmektedir. Bölge ülkelerinin istikrar ve barış için bir araya gelerek ortak akılla hareket etmeleri ve sorumluluk almaları ülke kamuoylarının yaratacağı baskı ile mümkün olacaktır. Türkiye’de bu anlamda toplumsal planda gözle görülür bir hareketlenmenin sayısal olarak çıktıları siyaset mekanizmasını yönlendirici bir unsur olarak kabul edilebilir.

Kaynakça

- Aksa Tufanı'nda İsrail'de ölenlerin sayısının artması ne anlama geliyor? (2023, 12 09). *Şarkul Avsat*.
- Altunışık, R. (2017). Bir veri toplama platformu olarak crowdsourcing (cs): Mechanical turk örneği üzerinden bir literatür taraması ve değerlendirme. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı*, 975-982.
- Akşam, 08.10.2023.
- Arendt, H. (1996). *Totalitarizmin kaynakları: 1 Antisemitizm*. (Şener, B. S. Şener, Çev.) İletişim Yayınları.
- Armaoğlu, F. (1989). *Filistin meselesi ve Arap-İsrail savaşları 1948 – 1988*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Arıkan, R. (2018). Anket yöntemi üzerinde bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (1), 97-159.
- Aras, B. (1997). *Filistin-İsrail barış süreci ve Türkiye*. Bağlam Yayınları.
- Balpınar, Z. (2019). İsrail perspektifinden iki devletli çözüm. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- Çetinsaya, G. (2023). Dış politikanın yüz yılı: süreklilik ve değişim., *Cumhuriyet: Asırlık Bir Muhasebe*. İletişim Yayınları.
- Deaths in Gaza surpass 14,000, according to its authorities. (2023, 11 23). *The Economist*.
- Değirmenci, G. (2011). Batı Şeria duvarı ve uluslararası hukuk. *Bilge Strateji*, 3(4), 203-223.
- Gaza death toll tops 10,000; UN calls it a children's graveyard. (2023, 11 08). *Reuters*.
- Hamas - İsrail Savaşı: Nasıl başladı, ilk ayında neler yaşandı? (2023, 12 09). *Euronews*.
- Hamas attack: October 7, a day of hell on earth in Israel. (2023, 11 16). *Le Monde*.
- İlhan, A. O. ve Deniz, E. (2021). Anket metodolojisinde dört ana hata türüne giriş. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, 199-214.
- Kavas, S. (2020). *Türk dış politikasında süreklilik unsuru: İdeoloji, eylem ve güvenlik 1876-1960 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Yezii)*. Siirt Üniversitesi.
- Maisarah, A., Mohd F., Cik, Rahmi, I., ve Mustapha, A. (2018). A review of live survey application: surveymonkey. *International Journal on Informatics Visualization*, 2(4). 309-312.
- Milliyet, 08.10.2023.
- Öztürk, M. (2019). Surveymonkey. *Ölçme değerlendirmede Web 2.0*. (60-80) içinde. Pagem Akademi.
- Robson, C. (1996). *Real World Research*. Blackwell Publishers.
- Saraçoğlu, F. (2008). Yaş – cinsiyet – medeni durum ve eğitim durumunun vergiye karşı tutum üzerine etkilerinin anket sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi. *KMU İİBF Dergisi*. (15), 16-34.
- Sharof, L. (2015). Simulasyon: Brifing öncesi hazırlık, klinik yargı ve yansıma. İlişki Nedir? *Journal of Contemporary Medicine*, 5(2), 88-101.
- Thomas, R. M. (1998). *Conducting educational research: A comparative view*. West Port.
- TÜSİAR. (2023). *Filistin Aksa Tufanı araştırması*. TÜSİAR Araştırma Danışmanlık.
- US blocks UN Security Council demand for humanitarian ceasefire in Gaza. (2023, 12 08). *Reuters*.

- Feyzioğlu, T. (2011). *Denizler ve Filistin*. İstanbul.
- Gül, M. ve Yüksel B. (2016). İsrail’in dış politikasını anlamak: tevrat, “On Emir”, “vadedilmiş topraklar” ve üstünlük. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 335-352.
- Halloum, R. (1989). *Belgelerle Filistin*. İstanbul.
- Köse, İ. (2018). The Lloyd George government of the UK: Balfour declaration the promise for a national home to Jews. (1916-1920). *Belleten*, 82(294), 727-759.
- Kramer, G. (2017). *Filistin tarihi- Osmanlı fethinden İsrail devleti’nin kuruluşuna*. (S. N. Ağırnaslı Çev.) İstanbul.
- Kurt, A. O. (2010). Yahudi aydınlanma hareketi: Haskala. *Milel ve Nihal*. 7(1), 33-59.
- Polat, Z. (2017). Yahudilerin II. Abdülhamid döneminde filistin’e göç girişimleri ve Oliphant’ın Siyonist koloni talebi. *Journal of Islamic Jerusalem Studies*. 17(1), 1-20.
- Tansi, D. (2011). *Türkiye İsrail üçgeni (Amerika)*. Kanes Yayınları.
- Tokgöz, H. (2017). İsrail Devleti’nin kuruluşunda Theodor Herzl ve siyonizm. *Anasay* (1), 183-195.
- Yeni Şafak, 08.10.2023.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarlar çalışmaya eşit oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için Meram İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden 28.12.2023 tarihinde onay alınmıştır. Evrak Tarih ve Sayısı: E-99829575-50.01.04.93142551